

ténetét is. Ha túlzásnak tartjuk is azt, hogy «mindenféle iskolában egyképen igen fontos lenne a tudományok történetének tanítása», felettébb szükséges ez a főiskolában s — ha valaha lenne nálunk az egyetemre átvezető liceum — a tudományos tanulmányokra való előkészítésben is nevezetes helynek kellene erre jutnia. S hogy a magyar tudomány multjáról mily keveset tudunk, arra bizony méltán gondolunk szégyenkezve. — *Strömpl Gábor* a tájékozódó képesség fejlesztéséről szól röviden, de figyelemreméltóan. Eszköze: a térképolvasás és a kirándulás, a kettő együtt is. A térképolvasást ismert vidék térképén kell kezdeni, mert csak így tudhatja a tanuló a valóságot a kicsinyített képével, a térképpel, összeegyeztetni. Az oroszok a térképolvasást komolyan gyakoroltatják; erről a szerző egy kubani kozákkal való beszélgetésben győződött meg.

KÜLFÖLDI LAPOKBÓL.

A céh, az élet és az iskola. Ezen a címen a berlini *Tag* 1916: 15. sz.-ban *G. Budde* újra felemlíti azt a nálunk sem ismeretlen körülményt, hogy a középiskolai reform kérdésében nagyon sokan csupán a saját szaktudományok érdekeit nézik és így a nevelés meg a művelődési politika egyetemes szempontjai kevésbé érvényesülhetnek. Ezt a jelenséget emberileg érthetőnek találja, de az egészséges fejlődés veszedelmét látja benne. Az egyes tudományok szakemberei ugyanis nem mindig és nem eléggé tudnak megszabadulni céhbéli előítéletektől és egyoldalúságoktól, holott az iskola kérdéseit általános nevelési célok és az élet követelményei alapján kellene megoldani (l. *Deutsche Blätter für erz. Unt.* XLIII. évf., 25. sz.). Ez a vélemény most egyszerre több oldalról hangzik. *Jak. Ferd. Schmidt*, a pedagógia egyetemi tanára Berlinben, a középiskolai túlterhelés okát abban látja, hogy a követelményeket az egyes szakok egyetemi tanárai szabják meg, de nem az iskola, hanem a saját szakjuk egyetemi művelése szempontjából (l. *Norrenberg* kötetében: *Die deutsche höh. Schule nach dem Kriege*). S ugyanezt a gondolatot fejezi ki teljesebben *Gaudig*: a német iskola átalakításán gondolkozni kell, mert a német nép élete lényegesen átalakul a háború után, az iskola pedig ennek az életnek a része; de meg kell változnia a mai állapotnak: az iskolai kérdésekben nincs helye a szakérdekeknek (Fachegoismus), csak egyetemes, alapvető elvek adhatnak helyes irányt és ilyen elvek megvitatása lehet az iskola megújítására az egyedüli komoly kiindulás; nem elég «iskolás» módon gondolkozni, azaz úgy, mintha az iskola falán túl nem volna élet, hanem az iskolát a mai élet mozgalmaiban kell néznünk s a jövőre irányuló feladatait az élet mindenféle jelenségeiből kell megállapítanunk (*Zschr. f. päd. Psych. u. exp. Päd.* 1916: 5—6. sz.) E szavaknak talán nagyobb hatása lesz, mint néhány évvel ezelőtt *Ostwaldnak*, ki *Wider das Schulelenc* c. füzetében (1907) egészen hasonlólt mondott. — Ezek idézésének különben nem az a megnyugtatás a célja, hogy ime, még a németek sem tudtak

a pedagógiai gondolkodás tisztult alakjához eljutni. Bár megelőznők őket. Évégre érdemes lenne több oldalról fejtegetni a szakember (filológus, matematikus stb.), a pedagógus és a művelődési politikus viszonyát. Nagy szükségünk van arra, hogy nevelésünk alapkérdéseiről nyilvánosan többet, beszéljünk.

A háborúban megsérültek nevelése *W. Stern* szerint a neveléstudomány részére sok tanulsággal járhat. Ezért nem tartja elégnek, hogy csak egyes helyeken és esetleges egyéni érdeklődés vagy jóakarát következtében történjék a sérültek pedagógiai gondozása, hanem szükségesnek tartja, hogy ezt a tevékenységet valamennyi kórházban szervezzék s minél több szakember közreműködésével az itt felmerülő pedagógiai kérdésekről áttekintést szerezzünk. Nem az apró részletekre gondol, hanem a helyzettől adott különleges célokra és eljárási módokra, a sérültekkel való foglalkozás lélektani körülményeire. Ezek a «növényedek» ugyanis felnőttek, már folytattak is valamilyen foglalkozást. A lélektani szempontok alkalmazása nemcsak magát a sérültek nevelését teszi jobbbá hanem új kilátásokat nyit a lélektan számára is. Ily szempontokul *Stern* ezeket jelöli meg: *a)* Miként jelentkezik a felnőtt növendék érettebb volta akarati és értelmi tekintetben (szorgalom, önkéntes dolgozás, kitartás; figyelem, gyors és érett felfogás, nagyobb önállóság, a tanultak alkalmazására való képesség)? A nevelői eljárást miként kellett és lehetett módosítani? *b)* Miben nyilatkozott az ifjú növendékekkel szemben csekélyebb eredmény vagy nagyobb nehézség? Az ellátási díj nem csökkentette a tanulásra való kedvet? *c)* Miben nyilatkozik az életkorok (18—45 évesek) különbsége? *d)* A tanulás és gyakorlás különböző fajait hogyan fogadják? Egyeseknek ugyanis újra kell megtanulniok olyasmit, amit már tudtak (pl. a sérült agyúnak a beszélést), másoknak másféleképpen kell csinálniok valamit, mint eddig (pl. a jobb kéz helyett a bal kell használniok), egyeseknek egészen új dolgot kell megtanulniok (új fajta kereső munkát vagy pl. a megvakultnak a vakok írását) stb. *e)* Lehet-e az új pálya megválasztásában tekintetbe venni a sérültek hajlamait s hogyan lehet ezeket lélektanilag megállapítani? Végül *f)* miként hat a sérültek kedélyére az, hogy így nevelik őket, miként hat maga a foglalkozás, a munkaképesség reménysége? A *Zschr. für päd. Psych. u. exp. Päd.* 1916 : 5—6. sz. *Stern* eme cikkén kívül külön szól a vak katonák pedagógiai-lélektani kezeléséről (*L. Cohn*). Ide tartozik *Ruttmann* alapvető fejtegetése is: «A tehetség, munkabírási és pályaválasztás» címen. Ugyanó már 1915-ben szót (u. o. 451—463.) a rokkantügy pedag. és pszich. kérdéseiről.

Jelszavak. A *Zschr. f. d. österr. Gymn.* 1916 : 3. sz. *Kemény Ferenc*nek újabb, háborús szemléjét közli. «Jelszavakkal való nevelés» címen nagy sokaságát állította össze a napjainkban szállongó nevelési jelszavaknak. Ezek tömören fejeznek ki elveket és célokat; könnyen terjednek, de éppen olyan könnyen bajt is okozhatnak, mivel az értelmezésök sokféle lehet és gyakran a fogalmat helyettesítik. *K. F.* a háború előtt közvetlenül hangoztatott nevelési jelszavakat is számba véve rámutat, hogy a háború azokat alakította, mélyítette és újabbakkal szaporította.